

ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Obsah:

1. Škola a šikana
2. Co je a není šikana
3. Jak poznáme, že by se mohlo jednat o šikanu
4. Postup třídního učitele, má-li podezření na šikanu
5. Tým pracovníků, kteří se podílí na prevenci, odhalování a vyšetřování šikany ve škole
6. Pět stupňů šikany
7. Typy iniciátorů šikany
8. Spolupráce s rodiči (test pro rodiče)
9. Prevence šikany
10. Kam se obrátit pro radu, zdroje informací
11. Informační leták pro žáky ZŠ a pro studenty SŠ

1. Šikana a škola

Škola je místem, kde problém šikany v poslední době velice často vzniká. Ve škole jsou pro šikanu ideální podmínky. Je tam velká koncentrace dětí, dostatečný "výběr obětí", ve škole existuje řada prostor, kam oko pedagoga nedohlédne.

2. Co je a není šikana

1. Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti (Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních + přílohy č.j. 22 294/2013-1)

Šikana je každé chování, splňující tyto znaky:

- je cílené vůči jedinci nebo skupině žáků(=obětí)
- jeho záměrem je oběť ohrozit, ponížit či zastrašit
- je obvykle opakované, často dlouhodobé
- existuje jedinec či skupina, jimž přináší prospěch nebo uspokojení (=agresori)
- oběť se neumí bránit a dlouhodobě trpí

Šikanou tedy není:

- jednorázová rvačka, nevhodný vtip či konflikt (byť s převahou jedné strany)
- vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor

Základní formy:

- fyzická šikana – bití, vydírání, loupež, poškozování věcí, sexuální obtěžování
- psychická šikana – nadávky, pomluvy, vyhrožování, zesměšňování, kyberšikana

Rozhodující pro posouzení, zda se jedná o šikanu, je subjektivní vnímání agresora a oběti, tedy na jedné straně prospěch a potěšení, na druhé rostoucí utrpení.

Intenzita šikany, není-li řešena, se časem stupňuje. Obvykle teprve po určité době dosahuje oněch nebezpečných až kriminálních rozměrů.

Cíle školy:

1. snažit se vytvořit prostředí omezující vznik šikany (prevence)
2. být ve střehu a odhalit počínající šikanu dříve, než se plně rozvine
3. vhodnými prostředky zabránit jejímu dalšímu trvání – každý případ vyžaduje specifické řešení

3. Jak poznáme, že by se mohlo jednat o šikanu?

Příklady přímých znaků šikany (=nutno začít neprodleně řešit)

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo “legrací” zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Příklady nepřímých znaků šikany (jednotlivé mohou mít i jiné příčiny, ale nutno zvýšit pozornost)

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.

- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit. (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízpůsobovací konflikty nejsou vzácností!)

4. Postup třídního učitele, má-li podezření na šikanu

Připusťme, že několik výše uvedených signálů ve vás vzbudí určité podezření, že by mohlo jít o šikanování žáka (dítěte). Znovu podotýkáme, že ideální stav nastane, když se vám dítě svěří. Pochvalte ho, povzbud'te, rozptyl'te jeho obavy o tom, že žaluje. Vyzvedněte naopak jeho sílu a odvalu sdělit tyto závažné skutečnosti. Přesvědčte ho, že mu chcete pomoci a to potom musíte dodržet. Jste jeho jedinou nadějí, nesmíte zklamat. Vyslechněte dítě, dejte najevo, že jeho informace berete vážně (i když se vám mohou zdát malicherné či nepodstatné). Odložte veškerou práci, není nic důležitějšího, než situace dítěte. Poskytněte dítěti veškerou podporu. Pochopitelně, že odlišíte např. běžnou klukovskou šarvátku od skutečné šikany.

Při náhlém výbuchu násilí vůči oběti je samozřejmě nutno postupovat odlišně – jednat rázně, okamžitě zajistit ochranu oběti a izolovat agresory (i vzájemně – kvůli možnosti si domluvit křivou výpověď), vyslechnout oběť a svědky, ale bez zbytečného utajování, oznámit věc vedení školy, ŠMP, výchovnému poradci.

Co by měl učitel dělat, když se rozhodne šetřit šikanu? (M. Kolář)

„Jeho prvním úkolem je odhadnout, jak je tato nemoc vztahů daleko, zda se nachází v počátečním nebo v pokročilém stadiu a podle toho jednat,“ vysvětluje M. Kolář. Pokročilá stadia by měli řešit pouze specialisté na problematiku školního násilí a šikanování ve spolupráci se školou. Samotný učitel má zasahovat pouze v případech počáteční šikany, kdy agresori ještě nevnutili násilí ostatním a většina dětí není na jejich straně. M. Kolář vytvořil pro tento účel strategii pěti kroků, která je ověřená dlouholetou praxí.

- **1) Rozhovor s informátory a oběťmi** – s informací o šikaně přicházejí často do školy rodiče. Pedagogové by neměli jejich výpověď zpochybňovat, měli by jim naslouchat, neskákat do řeči, nereagovat obranně, neříkat, že to není možné nebo vyjadřovat nedůvěru. Škola by měla být připravena a vědět, jak situaci řešit. Musí se domluvit s rodiči na spolupráci, na způsobu ochrany dítěte, ubezpečit je, že pomůže, a naznačit příští kroky. Důležité je, aby o rozhovoru s oběťmi šikany nevěděli ostatní žáci. Je třeba ochránit ji před možnou pomstou agresorů.
- **2) Nalezení vhodných svědků** – svědky mohou být žáci, kteří s oběťmi sympatizují, kamarádi s ní nebo ji alespoň neodmítají. Pochopitelně to musí být žáci, kteří jsou nezávislí na agresorech a nepřijali normy šikanování. Zcela závadějící je doporučení, že učitel má za svědky vybírat slušné žáky, kteří se dobře učí.

- **3) Rozhovor se svědky** – také se svědky by měl učitel mluvit tak, aby o tom druhí nevěděli, například po vyučování. Pokud si zvolí i vhodnou taktiku, dostane odpovědi na všechny důležité otázky a dozví se, co a jak se stalo.
- **4) Ochrana oběti** – šikanované dítě je třeba chránit do doby, než se vše vyřeší. Je třeba zajistit zvýšený dozor, zorganizovat bezpečné příchody a odchody dítěte ze školy (v závažném případě je nutné oběť chránit před agresory i tím, že zůstane doma).
- **5) Rozhovor s agresory** – před tímto rozhovorem by pedagog měl už mít jasnou představu o tom, jak šikana probíhala. Agresoři totiž sami nic neřeknou, všechno zaprou a podezření vyvrátí nebo zpochybní. Někdy lze tento krok vynechat a rovnou udělat výchovnou komisi.

Co tedy udělat krok za krokem

1. *Konfrontovat svá pozorování s dalšími kolegy, nezapomenout na předchozí třídní učitele.*
2. *Co nejdříve oznámit své podezření vedení školy, školnímu metodikovi prevence, výchovnému poradci, konzultovat další postupy. Dohodnout se, zda další vyšetřování povede třídní učitel nebo jiná osoba.*
3. *Vyslechnout více nezaújatých svědků – spolužáků.*
Důležité věci si zapisovat, porovnávat, věnovat pozornost nesrovnalostem v časech a místech.
4. *Spojit se s rodiči případné oběti, konzultovat výskyt nepřímých znaků šikany. Poprosit je o spolupráci.*
5. *Teprve nyní vyslechnout oběť – citlivě, zcela diskrétně, zaručit bezpečí a důvěrnost informací. Vše zapisovat. Tento pohovor musí provádět osoba, které oběť důvěřuje.*
6. *Vyslechnout agresory – překvapivě, samostatně, znemožnit domluvu výpovědí. Je-li pachatelů více, soustředit se na rozpory ve výpovědích. Vytipovat nejslabší článek, dovést k přiznání či vzájemnému obviňování.*
7. *Pořádat vedení školy o svolání výchovné komise (vedení školy, výchovná poradce, třídní učitel, případně další učitelé, psycholog z PPP). Ta na základě shromážděných informací posoudí, zda se jedná o šikanu a jaký je stupeň závažnosti, navrhne další postup vůči obětem, agresorům i třídě jako celku. Potrestání agresorů je individuální a závisí na věku, intenzitě šikany a na tom, zda se jednalo o první případ nebo recidivu.*
8. *Individuálně pozvat k jednání rodiče agresorů, seznámit je se situací, sdělit jim navrhovaná opatření (zdůraznit možnost nápravy) a pak je požádat o spolupráci. Pokud odmítají, zvážit oznámení na Policii ČR. V otázce trestů nepřístupovat na kompromisy.*
9. *Pozvat rodiče oběti, seznámit je se situací, domluvit se na opatřeních (terapie, osobnostní výcvik, organizační opatření ...)*
10. *Teprve nyní rozebrat situaci ve třídě (vynechat případně citlivé detaily), prodiskutovat, vysvětlit nebezpečnost a důsledky šikany, oznámit potrestání viníků. Třídu nadále pozorně sledovat!!!!*
11. *Pokud se situace vyřeší pouze odchodem některých žáků, měl by odejít agresor, nikoli oběť.*

5. Tým pracovníků, kteří se podílí na prevenci, odhalování a vyšetřování šikany ve škole

vedení školy, školní metodik prevence, výchovný poradce

6. Pět stupňů šikany

Dr. Michal Kolář člení vývoj šikany ve skupině, či ve třídě, do možných pěti stupňů. Pro vaši praxi rodičů je dobré tyto stupně umět rozlišit, protože to pomůže v rozhodování, jak postupovat, je-li vaše dítě obětí šikany. Než si budeme charakterizovat jednotlivé stupně, připomeňme si ještě některá důležitá fakta.

1. Odmítejte názor, že v té či oné třídě se šikana nemůže objevit, tam je kázeň, tam není patologický sadista apod. Opak může být pravdou. Šikana se může objevit v každé třídě, v každé škole.

2. Věřte, že žádné dítě, tedy ani vaše, není před šikanou automaticky ochráněno např. tím, že je fyzicky vyspělé, že je inteligentní a umí si poradit.

3. Nepodceňujte nebezpečí šikany, nebagatelizujte tento problém, netvrd'te dítěti, že to bylo vždycky, že ono musí něco vydržet. To je nesprávný a velice škodlivý přístup.

A nyní pojďme k uvedeným stupňům šikany.

První stupeň

Jedná se o etapu vzniku počátků šikany. Stačí, aby se ve třídě objevily méně oblíbené děti, „obětní beránci“, „černé ovce“, outsideri. Stačí, aby učitel častěji vytýkal žáku některé jeho slabiny, neschopnost, snižoval jeho autoritu, dotýkal se slovně nevhodně jeho osoby. Takové děti se okamžitě dostanou na chvost skupiny a začnou zakoušet první, sice mírné, převážně psychické formy násilí. Jsou to různé legrácky, intriky, pomluvy. Ostatní se s ním nebaví, odstrkují jej, povyšují se nad ním, baví se na jeho účet. Takové dítě začíná přijímat roli utlačovaného, odstrkovaného, nedokáže se účinně bránit. Tento první stupeň je velice těžko pozorovatelný. Učitel by měl mít pro tyto projevy vytríbený cit a měl by umět rozlišit skutečný vtíp od zlého úmyslu. Rodiče se většinou o těchto projevech nedozvědí, mohou však vypožorovat, že se mění chování dítěte.

Druhý stupeň

Je charakteristický tím, že psychický nátlak přerůstá ve fyzickou agresi, přitvrzuje se manipulace s obětí. Agresor v této etapě vstřebává zážitek jak chutná moc, jaké uspokojení mu přináší to, když bije, týrá, ponižuje. Nereaguje-li v tomto stádiu pozitivní jádro skupiny, třídy, neexistují-li kamarádské vztahy, záporný vztah k násilí, pozitivní morální vlastnosti, pak dochází k prolomení posledních morálních zábran a šikana se rozjíždí ve větším rozsahu.

Třetí stupeň

Je prakticky rozhodující. Existuje stále možnost vzniku silné pozitivní skupiny, která by oslabila vliv tvořícího se „úderného jádra“. Pokud tato silná pozitivní skupina nezasáhne, pak tažení tyranů přechází do dalších fází. K agresorům se přidají další jednotlivci. Cílem tohoto „úderného jádra“ budou stále ti nejslabší, ti nejnižší postavení.

Čtvrtý stupeň

Šikana se rozjíždí v plném rozsahu. Působení agresorů je tak silné, že jejich normy přejímá celá skupina. Klást odpor v této fázi se již nedá. I mírní a ukáznění žáci se začínají chovat krutě, aktivně se zúčastňují týrání spolužáka. I oni prožívají pocit uspokojení z ponižení, bolesti a útrap toho druhého, slabšího. Dělají to proto, aby oni sami se nestali tím týraným. Vliv pedagogů na chování takové skupiny – třídy je minimální, případně zprostředkovaný přes „vůdce“, „kinga“.

Pátý stupeň

Zpravidla se na základní škole nestačí vytvořit, je to spíše záležitost věznic, výchovných ústavů, případně středních škol. Jeho charakteristickým znakem je to, že agresori jsou chápáni a uznáváni jako „vůdci“, „kingové“, „nadlidi“, „otrokáři“, „velkoknížata“, „ministři“ apod. Oběti jsou vnímány jako „podlidi“, „poddaní“, „nevolníci“, „otroci“. Vůdce tyranů zaujímá vedoucí místo, rozhoduje o všem, co se ve skupině děje. Nejhorší je – jestliže je tímto vůdcem žák s výborným prospěchem, ochotně pomáhající pedagogovi, žák mající podporu třídního učitele, protože „on přece všechno spolehlivě zařídí“. Oběť v tomto stadiu utíká do nemoci, má mnoho absencí, často i neomluvených, vyhýbá se škole a v nejhorším případě končí psychickým zhroucením nebo pokusem o sebevraždu.

7. Typy iniciátorů šikanování

1. typ

Hrubý, primitivní, impulzivní, se silným energetickým přetlakem, kázeňskými problémy, narušeným vztahem k autoritě, někdy zapojený do gangů páchajících trestnou činností. **Vnější forma šikanování:** šikanuje masivně, tvrdě a nelítostně, vyžaduje absolutní poslušnost, používá šikanování cíleně k zastrašování ostatních. **Specifika rodinné výchovy:** častý výskyt agrese a brutality rodičů. Jako by agresori násilí vraceli nebo napodobovali.

2. typ

Velmi slušný, kultivovaný, narcisticky šlechtěný, sevřený, zvýšeně úzkostný, někdy i se sadistickými tendencemi v sexuální smyslu. **Vnější forma šikanování:** násilí a mučení je cílené a rafinované, děje se spíše ve skrytu, bez přítomnosti svědků. **Specifika rodinné výchovy:** časté uplatňování důsledného a náročného přístupu, někdy až vojenského drilu bez lásky.

3. typ

„Srandista“, optimistický, dobrodružný, se značnou sebedůvěrou, výmluvný, nezřídka oblíbený a vlivný. **Vnější forma šikanování:** šikanuje pro pobavení sebe i ostatních, patrná snaha vypíchnout „humorné“ a „zábavné“ stránky. **Specifika rodinné výchovy:** nezaznamenána žádná specifika. Pouze v obecnější rodině je přítomna citová deprivace a absence duchovních a mravních hodnot v rodině.

8. Spolupráce s rodiči

Agresor – oběť? (test pro rodiče)

Agresor

a) dítě (ano - ne)

- je zlomyslné
- je impulzivní, nepřiměřeně podrážděné
- často je náladové
- bývá nevraživé, sprosté
- časté jsou u něho projevy zuřivosti, vzteku
- vyžaduje obdiv, chce být středem pozornosti
- má velkášské tendence
- doma i ve škole má časté kázeňské problémy
- je závistivé

- těžko se přizpůsobuje
- nerado přijímá společenské normy
- je hrubé, surové
- má sklony bezdůvodně ničit věci
- je u něj narušen vztah k autoritě
- dává často najevo svou sílu, fyzickou i psychickou převahu
- mezi dětmi se bezohledně prosazuje
- rád zdůrazňuje své přednosti
- touží být mocné
- rádo ovládá druhé, často poroučí
- rádo veřejně ponižuje druhé
- je kruté ke zvířatům
- je kruté k jiným dětem
- často vyvolává rvačky
- má sklony okrádat mladší a slabší
- vyhledává činnosti spojené s rizikem
- zapojuje se do skupin, kde vládne násilí a jsou častější sklony k trestné činnosti
- dělá rádo věci, které druhým vadí
- rádo vyhledává v televizi a filmu násilí
- toto násilí prožívá se zaujetím
- má pocit uspokojení v situaci, kdy vidí utrpení druhého
- těžko vyjadřuje své city
- těžko se vžívá do pocitů druhých
- na kritiku reaguje nepřiměřeně
- má sklony násilně řešit konflikty
- fyzicky napadá druhé i když nejde o sebeobranu
- omezuje druhé v jejich projevech a jednání
- využívá druhých pro své cíle

b) rodina (ano - ne)

- projevuje se ve vaší rodině agresivita, brutalita
- je vůči dítěti uplatňován náročný přístup (vojenský dril, bez potřebné míry lásky)
- prosazují dospělí členové rodiny svoji moc autoritativně
- projevují se v rodině sadistické tendence
- je dítě v rodině často fyzicky napadáno některým členem rodiny (otcem, matkou, sourozenci, nevlastním otcem apod.)
- dochází ve vaší rodině k fyzickému násilí (např. mezi rodiči)
- dítě je v rodině ponižováno
- je některým členem rodiny nenáviděno pro jeho zdravotní postižení, tělesný handicap apod.
- používáte často tělesné tresty
- používáte často nadávky
- ponižujete a zesměšňujete dítě
- zacházíte krutě s dítětem
- dochází často ke konfliktům mezi otcem a dítětem, které končí fyzickým potrestáním
- otec omezuje autonomii dítěte
- otec je k dítěti odměřený, bez potřebné dávky citu a lásky
- matka často používá fyzické tresty
- dává v rodině někdo najevo zklamání z narození dítěte.

Pokud jste byli k sobě, k dítěti i situaci v rodině spravedliví, pak jste si vytvořili určitý obrázek toho, zda se vaše dítě může či nemůže stát agresorem. Pokud v odpovědích

převažuje ANO, pak byste neměli otálet a pokusit se změnit vše, co se změnit dá. Jistě vám i v tomto případě mohou pomoci odborníci ve středisku výchovné péče či v pedagogicko-psychologické poradně. Na závěr této části jedna rada. Dokážete-li zastavit agresi v dětském věku, máte naději, že snížíte nebo zastavíte riziko kriminalizace v dospělosti. Bude-li tomu naopak, dítě zjistí, že krutost se vyplácí, je-li nepotrestána a jeho brutalita a agresivita poroste

Oběť - týrané dítě (ano - ne)

- dítě dává najevo své přednosti výrazně, často i nevhodně
- viditelně zvýrazňuje svůj vřelý vztah k některému učiteli
- odlišuje se výrazně od třídy svou inteligencí (kladně i záporně)
- výrazně se odlišuje svými projevy
- snaží se vetřít do přízně silnějších
- obléká se jinak než ostatní
- je výrazně obézní
- je tělesně slabé, má malou fyzickou sílu
- je tělesně neobratné
- má tělesný handicap nebo vzhledovou vadu
- těžko snáší fyzický střet
- není schopno se ubránit před případným napadením
- má obavy z měření sil
- vyhýbá se tvrdším sportům (hokej, kopaná apod.)
- podceňuje své schopnosti, výkony
- je nešikovné
- nedokáže se vzepřít ústrkům
- nedokáže přijmout běžné škádlení či postrkování
- je viditelně bojácné
- je plaché
- je výrazně citlivé
- mezi vrstevníky se projevuje nevýrazně
- těžko se prosazuje
- těžko navazuje kontakt s vrstevníky
- nemá kamarády, je osamělé
- má nízké sebevědomí
- je zamlklé, neprůbojné
- nesnáší posměch
- často pocituje zahanbení
- není schopné vzbudit sympatie dětí i dospělých
- nedokáže poskytnout citovou odezvu
- je příliš sebekritické
- snadno propadne panice a malomyslnosti
- se svými pocity se těžko svěřuje i svým rodičům

Převažuje u vašeho dítěte ANO nebo NE? V případě, že převažuje ANO, je nutné vyhledat pomoc, protože sami situaci asi těžko zvládnete. Nečekejte a začněte, dokud je čas. Šikana se v prvních stádiích většinou těžko pozná, ale stopy, které zanechá na dítěti, bývají hluboké a často i trvalé. Změnit zjištěný stav v případě převažujících ANO je nutné v zájmu vašeho dítěte.

9. Prevence šikany

Každý pedagog, zvláště pak třídní učitel, je odpovědný za vytvoření zdravého klimatu třídy. Je povinen zejména:

- podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi dětmi

- vést děti k sebedůvěře, přiměřenému sebevědomí a odpovědnosti
 - jednat s dětmi jako s partnery, bez výjimky respektovat jejich práva, zároveň vést k plnění povinností
 - co nejvíce omezit nudu při výuce – šikana často vzniká jako zdroj zábavy pro agresora
 - udržovat ovzduší důvěry mezi dětmi a pedagogy
 - v kritických situacích dát jasně najevo, že toto chování je špatné a nelze je tolerovat
 - nebýt lhostejný k projevům agresivity, a to i v případě, že nejsem pověřen právě dozorem
 - informovat děti, ale i rodiče, na koho se mají obrátit při problémech – třídní učitel, školní metodik prevence, výchovný poradce, vedení školy, linka důvěry...
 - snažit se mít přehled o vzájemných vztazích mezi dětmi ve třídě i mimo ni.
- Třídní učitel by měl znát záliby svých žáků, zajímat se o to, jak tráví volný čas, umět si s nimi o tom povídat.

Čeho se vyvarovat

V počáteční fázi vyšetřování zásadně neřešit problém před celou třídou nebo větší skupinou dětí (obrovská, ale častá chyba – děti jako svědci často nerozlišují mezi tím, co prožily, a co znají z doslechu, navíc je oběť zastrašena a agresor má čas se připravit). Zásadně odmítnout konfrontaci oběti a agresorů nebo jejich rodičů (budou se jí dožadovat). Brát v úvahu, že agresori zdůvodňují své chování přijatelnými nebo dokonce ušlechtilými cíli („on pořád všechny provokuje“ ...). Nepodlehout jednostrannému nazírání, snažit se o objektivitu.

Cítím-li osobní antipatii k některému z účastníků, nedovolit, aby ovlivnila mé stanovisko.

10. Kam se obrátit pro radu, zdroje informací

Domácí webové stránky s tematikou šikany

Minimalizace šikany, <http://www.minimalizacesikany.cz/>
 Společenství proti šikaně , www.sikana.org
 Internet poradna, www.internetporadna.cz
 Sdružení Linka bezpečí (116 111) , www.linkabezpeci.cz

Dětské krizové centrum 241 484 149
 Internetová poradna problem@дитеkrize.cz
 Linka bezpečí 800 155 555, 800 111 113

Spolupráce se specializovanými institucemi

- (1) Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány. Zejména:
- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
 - v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,
 - v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími

zainteresovanými stranami, s rodinou),

- případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

(2) Dojde-li k závažnějšímu případu šikánování nebo při podezření, že šikánování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

(3) Ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

11. Informační leták pro žáky ZŠ a pro studenty SŠ

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikánování ve školách a školských zařízeních + přílohy č.j. 22 294/2013-1

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál.

Víš o někom, kdo je šikanován, a je ti ho líto.

PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA UČITELEM, KTERÉMU DŮVĚŘUJEŠ (ŠKOLNÍM METODIKEM PREVENCE, ŠKOLNÍM PSYCHOLOGEM, VÝCHOVNÝM PORADCEM).

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje nebo to prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci. Ale může ti znepříjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšímali si tě.

Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší.“ Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct, je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- Obrat' se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti skutečně pomoci, bude ti věřit a neprozradí tě.
- Svěř se svým rodičům.

- V případě, že nenajdeš odvahu říct to ani svým rodičům, zavolej na pražskou Linku bezpečí, telefon 800 155 555 nebo 116 111. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje.

V Ostravě 1. 9. 2026

.....
Mgr. Petra Nytrová
ředitelka školy

.....
Mgr. Martina Janečková
ŠMP, zástupce ředitelky